

บทที่ 3

ผลการศึกษา

เนื่องจากงานศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพดังกล่าวแล้วข้างต้น เพราะฉะนั้นข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จึงประกอบด้วย 2 ส่วน คือข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเชิงปริมาณ และข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งข้อมูลทั้งสองส่วนนี้จะนำมาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อเป็นการปูพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์ ในเบื้องต้นนี้จะนำเสนอข้อมูลของผู้ที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

3.1 ภูมิหลังของตัวอย่างที่ศึกษาเชิงปริมาณ

จากการศึกษาในเชิงปริมาณครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยคุณลักษณะพื้นฐานต่างๆ ตามตาราง 3.1 ต่อไปนี้

1) เพศ และอายุ

จากการใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนครัวเรือนหมู่บ้านสันทรายพัฒนา จำนวน 60 ตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนของเพศชาย (ร้อยละ 28.3) น้อยกว่า เพศหญิง (ร้อยละ 71.7) อายุของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในช่วงวัยกลางคน คืออายุระหว่าง 40 ถึง 54 ปีโดยอายุเฉลี่ยอยู่ประมาณ 45 ปี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่แต่งงานแล้ว (ร้อยละ 75.0) คู่สมรสของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ด้วยกันมาไม่ต่ำกว่า 20-30 ปี เมื่อเทียบกับอายุของลูกหลาน

2) การศึกษา

จากการศึกษาพบว่าในด้านระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนครัวเรือนส่วนใหญ่ มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 66.7) ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะในอดีตที่ครัวเรือนส่วนใหญ่ส่งบุตรหลานเรียนเพียงคนเดียวและจะเป็นลูกชายคนเดียว ส่วนผู้หญิงจะเย็บปักถักร้อย ทำอาหาร จักสานอยู่กับบ้าน ต่อมาเมื่อมีการกำหนดเกณฑ์การศึกษาขั้นต่ำอยู่ที่ระดับประถมศึกษา ทำให้คนในรุ่นหลังมีโอกาสได้เรียนหนังสือเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงพบว่าตัวแทนครัวเรือนส่วนใหญ่ในวัยกลางคนสามารถอ่านออกเขียนได้ซึ่งต่างจากกลุ่มผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้หญิงที่อ่านหนังสือไม่ได้

ตาราง 3.1 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามคุณลักษณะของข้อมูลพื้นฐาน

คุณลักษณะของข้อมูลพื้นฐาน	ร้อยละ
เพศ	
ชาย	28.3
หญิง	71.7
รวม	100.0(60)
สถานภาพสมรส	
โสด	21.7
แต่งงานแล้วและอยู่ด้วยกัน	75.0
หย่าร้าง	1.7
เป็นหม้าย	1.7
รวม	100.0(60)
ช่วงอายุ (ปี)	
20 – 24	13.3
30 – 34	8.3
35 – 39	10.0
40 – 44	18.3
45 – 49	13.3
50 – 54	21.7
55 – 59	1.7
60 ปีขึ้นไป	13.3
รวม	100.0(60)
เฉลี่ยอายุ (ปี)	
ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	44.75
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	13.3
ค่าต่ำสุด	20
ค่าสูงสุด	80
จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง	60

ตาราง 3.1 (ต่อ) ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามคุณลักษณะของข้อมูลพื้นฐาน

การศึกษา	ร้อยละ
ไม่ได้เรียนหนังสือ	8.3
จบประถมศึกษา	66.7
จบมัธยมศึกษา,ป.ว.ช.	11.7
จบอนุปริญญา	1.7
จบปริญญาตรี	10.0
จบปริญญาโท	1.7
รวม	100.0(60)
การประกอบอาชีพ	
ค้าขาย	10.9
แกะสลัก	1.8
จักสาน	32.7
ทำเฟอร์นิเจอร์	12.7
ช่างก่อสร้าง	5.5
พนักงานโรงงาน/บริษัท	3.6
แอนติค	10.9
รับจ้างทั่วไป	14.5
รับราชการ	5.5
วาดภาพ	1.8
รวม	100.0(55)
รายได้เป็นวัน (บาท)	
50 – 99	20.7
100 – 149	55.2
150 – 199	13.8
200 – 249	3.4
250 – 299	3.4
300 ขึ้นไป	3.4
รวม	100.0(29)

ตาราง 3.1 (ต่อ) ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามคุณลักษณะของข้อมูลพื้นฐาน

รายได้เป็นเดือน (บาท)		ร้อยละ	
2,000 – 2,999		11.1	
3,000 – 3,999		22.2	
4,000 – 4,999		5.6	
5,000 – 5,999		11.1	
6,000 – 6,999		22.2	
7,000 – 7,999		5.6	
8,000 – 8,999		5.6	
9,000 – 10,000		16.7	
รวม		100.0(18)	
รายได้เป็นวันเฉลี่ย (บาท)		รายได้เป็นเดือนเฉลี่ย (บาท)	
ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	118.2759	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	5,477.78
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	56.872	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	2,565.05
ค่าต่ำสุด	50	ค่าต่ำสุด	2,000
ค่าสูงสุด	300	ค่าสูงสุด	10,000
จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง	29	จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง	18
การปลูกสร้างที่พักอาศัย		ร้อยละ	
ที่ดินของตัวเอง		48.3	
ที่ดินของพ่อแม่(ยังไม่ได้โอน)		50.0	
ที่ดินไม่มีโฉนด		1.7	
รวม		100.0(60)	
จำนวนการมีที่ดิน(ไร่)		ร้อยละ	
ไม่เกิน 1 ไร่		48.4	
1.0 - 1.9		9.7	
2.0 - 2.9		19.4	
3.0 - 3.9		12.9	
4.0 - 4.9		6.5	
5.0 - 5.9		3.2	
รวม		100.0(31)	

ตาราง 3.1 (ต่อ) ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามคุณลักษณะของข้อมูลพื้นฐาน

การมีที่ดินเฉลี่ย (ไร่)

ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	1.6815
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	2.0204
ค่าต่ำสุด	0.12
ค่าสูงสุด	10
จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง	31
<hr/>	
ภูมิลาเนา	ร้อยละ
เกิดในหมู่บ้านนี้	73.3
ย้ายมาจากที่อื่น	26.7
รวม	100.0(60)
ระยะเวลาที่ย้ายมาอยู่ในหมู่บ้าน(ปี)	
น้อยกว่า 10	6.3
10 -19	18.8
20 - 29	50.0
30 - 39	18.8
40 ขึ้นไป	6.3
รวม	100.0(16)
เฉลี่ยระยะเวลาที่ย้ายมาอยู่ในหมู่บ้าน(ปี)	
ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	22.6875
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	8.1463
ค่าต่ำสุด	3
ค่าสูงสุด	40
จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง	16

3) อาชีพ

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักที่เกี่ยวข้องกับการจักสาน (ร้อยละ 32.7) เพราะมีการสืบทอดจากบรรพบุรุษจนทำให้ชาวบ้านมีความรู้ในการจักสาน และสืบทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่ง รองลงมาได้แก่ การรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 14.5) และงานที่เกี่ยวข้องกับการทำเฟอร์นิเจอร์และของตกแต่งบ้าน เนื่องมาจากการอยู่ใกล้กับบ้านถวายเป็นแหล่งงาน และแหล่งตลาดของคนในหมู่บ้าน และพื้นที่ใกล้เคียงอื่นๆ

4) รายได้

จากการประกอบอาชีพของชาวบ้านส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการจักสาน และรับจ้างทั่วไป จึงทำให้มีรายได้ที่ไม่แน่นอน จากการศึกษพบว่ากลุ่มตัวอย่างบางคนมีรายได้ต่อวัน บางคนมีรายได้ต่อเดือน เมื่อสอบถามถึงรายได้ต่อวันโดยเฉลี่ยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยประมาณวันละ 118.28 บาทต่อวัน หรืออยู่ในช่วง 100 – 150 บาทต่อวัน (โดยที่ค่าแรงขั้นต่ำจังหวัดเชียงใหม่ ประกาศจากกระทรวงแรงงานเมื่อ วันที่ 1 ส.ค. พ.ศ. 2548 อยู่ที่ 153 บาท) และพบว่ารายได้เฉลี่ยเป็นเดือนของกลุ่มตัวอย่างประมาณ 5,477.78 บาทต่อเดือน

5) การถือครองที่ดิน

จำนวนการถือครองที่ดินของชาวบ้านส่วนหนึ่งแสดงถึงทุนทางเศรษฐกิจ เรื่องลักษณะการถือครองที่ดินพบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่มีการปลูกสร้างที่พักอาศัยอยู่ในที่ดินของพ่อแม่ (ร้อยละ 50.0) และปลูกสร้างที่พักอาศัยบนที่ดินของตัวเอง (ร้อยละ 48.3) ที่ดินเป็นของบุตรหลานสามารถใช้ประโยชน์ได้แล้วแต่สมควร จึงมักพบว่ามีบุตรหลานในวัยกลางคนสร้างบ้านอยู่ติดๆกันหลายหลัง ซึ่งปลูกบนผืนเดียวกันกับที่ดินของพ่อแม่ จากผลการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่มีที่ดินไม่เกิน 1 ไร่ (ร้อยละ 48.4) หรือเฉลี่ย 1.68 ไร่ต่อครัวเรือน ซึ่งมีที่ดินไว้เพียงปลูกบ้านอยู่เท่านั้น เพราะ ในช่วงยุคเศรษฐกิจฟองสบู่ขึ้นชาวบ้านต่างพากันขายที่ดินให้กลุ่มนายทุนกันเกือบหมดโดยเฉพาะที่นาที่อยู่รอบๆ หมู่บ้าน

6) ภูมิฐานะ

ส่วนเรื่องของระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถบอกได้ว่า ชาวบ้านมีความสัมพันธ์กับพื้นที่หรือหมู่บ้านที่ตัวเองอยู่มากน้อยเพียงใด จากการสอบถามถึงภูมิฐานะของกลุ่มตัวอย่างพบว่าส่วนใหญ่เป็นคนหมู่บ้านนี้หรือเกิดที่หมู่บ้านสันทรายพัฒนา(ร้อยละ 73.3) ส่วนผู้ที่ย้ายมาจากที่อื่น(ร้อยละ 26.7) โดยส่วนใหญ่ที่ย้ายเข้ามาอยู่ในช่วง 20-30 ปี (ร้อยละ 50.0) สาเหตุของการย้ายเข้ามาคือ การแต่งงานแล้วย้ายเข้ามาอยู่ตามสามีหรือภรรยา เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ซึ่งธรรมเนียมของคนทางภาคเหนือลูกสาว โดยเฉพาะคนสุดท้อง จะต้องอยู่ดูแลและรับมรดกจากพ่อแม่ ส่วนลูกผู้ชายนั้นสามารถไปหาจากที่อื่นๆ ได้ และเมื่อสอบถามถึงระยะเวลาของการย้ายเข้ามาอยู่ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบได้อย่างแม่นยำโดยที่นับจากอายุของบุตรหลานว่าอายุเท่าไรซึ่งมักไม่ห่างจากเวลาที่เข้ามาอยู่ในหมู่บ้าน

7) ครอบครัวและความเป็นเครือญาติ

ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกถึงลักษณะของครอบครัวในหมู่บ้านสันทรายพัฒนาพบว่าความเป็นเครือญาติเป็นพื้นฐานทางสังคมในหมู่บ้าน เนื่องจากหมู่บ้านยังยึดมั่นกับการมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ถึงแม้ว่าจะแยกพื้นที่หรือที่ดินที่พักอาศัยเป็นครอบครัวเล็กๆหรือกลุ่มบ้านย่อยก็ตาม แต่ความสัมพันธ์ในเชิงเครือญาติยังคงเกี่ยวข้องต่อกัน ดูได้จากการไหว้ผีบรรพบุรุษ การไหว้ผีปู่ย่า โดยหมู่บ้านสันทรายพัฒนานั้นยังคงมีตระกูลหลักๆได้แก่ ตระกูลศรีวิสัย ตระกูลกันทะวงศ์ ตระกูลรังสีและตระกูลมหาวัน และมีการนับญาติกันทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย เป็นที่รู้จักกันทั้งหมู่บ้าน และพื้นที่ใกล้เคียงถึงความเป็นเครือญาติกัน

จากการสำรวจพบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน ประกอบไปด้วย พ่อแม่ และลูก โดยเฉพาะครอบครัวขนาดเล็กในบ้านปูนคอนกรีตที่ปลูกใหม่ แต่ก็ยังมีครัวเรือนจำนวนไม่น้อยโดยเฉพาะบ้านไม้ที่มีรูปแบบที่ปลูกมานานมีอยู่กัน 3 รุ่นช่วงวัยที่ประกอบไปด้วย ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อแม่ และลูก เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ยังมีผู้เฒ่าผู้แก่อยู่ร่วมด้วยคอยอบรมเลี้ยงดูลูกหลาน เมื่อพิจารณาจากการตั้งบ้านเรือนพบว่าครอบครัวของชาวบ้านสันทรายพัฒนามีขนาดเล็กลง แต่การสร้างครอบครัวใหม่หรือการสร้างบ้านหลังใหม่จะอยู่ติดๆกับบ้านของพ่อแม่รวมทั้งยังเป็นที่ดินของพ่อแม่หรือคนรุ่นปู่ย่า คนในรุ่นลูกหลานยังคงเคารพ และให้ความเชื่อถือและเคารพผู้เฒ่าผู้แก่เช่นกัน เห็นได้จากครอบครัวของบ้านสันทรายพัฒนาส่วนใหญ่มีพ่อแม่พี่น้อง เครือญาติ ซึ่งยังคงคอยดูแลเอาใจใส่ คอยถามเรื่องทุกข์สุขต่างๆ มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีข้าวกิน มีบ้านอยู่ทำให้เกิดความช่วยเหลือเกื้อกูลกันไม่ละทิ้งกัน โดยเฉพาะจากการที่ชาวบ้านสันทรายพัฒนามีการนับถือผีปู่ย่า การนับถือบรรพบุรุษ การนับถือผู้ใหญ่ ครอบปลูกหลานต้อง

กลับมาในพิธีเลี้ยงผีปู่ย่า ก็เป็นการประสานความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ที่จะต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ถึงปีลูกหลานต้องกลับมาดำหัวพ่อแม่ตอนปีใหม่หรือสงกรานต์ เป็นต้น

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่าชาวบ้านสันทรายพัฒนาอาศัยพึ่งพิงญาติพี่น้องเป็นหลักคงจะเห็นได้จาก(ตาราง 3.2)สถานการณ์ที่คนในหมู่บ้านสันทรายพัฒนาที่เคยขอความช่วยเหลือกับเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้องคนอื่น โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระบุว่า เคยได้ขอความช่วยเหลือจากญาติพี่น้อง (ร้อยละ 43.1) เช่นมีการยืมเงินกับญาติพี่น้องกันมากกว่าการขอยืมจากที่อื่น แสดงให้เห็นว่ามี การเกื้อกูลระหว่างญาติ ประกอบกับคนในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่ทำอาชีพที่มีรายได้เป็นวันและไม่แน่นอน จึงมีฐานะไม่ค้ำคั้น แต่สำหรับญาติพี่น้องกันซึ่งที่มีความผูกพันอย่างใกล้ชิดกันมานานย่อมจำเป็นที่จะต้องช่วยเหลือกัน เช่นเดียวกับ การดูแลเด็กหรือคนชรา รวมทั้ง การช่วยเหลือดูแลทรัพย์สินหรือที่อยู่อาศัย การหยิบยืมสิ่งของหรือเครื่องมือประกอบอาชีพ การดูแลหรือรับส่งเมื่อได้รับความเจ็บป่วย และการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยหรือปลูกบ้าน ก็มักขอความช่วยเหลือจากญาติพี่น้องเช่นกัน แสดงว่าโดยส่วนใหญ่แล้วชาวบ้านสันทรายพัฒนามีสภาพสังคมที่มีความเป็นเครือญาติกันสูง การอาศัยอยู่ปลูกบ้านเรือนก็อยู่เป็นกลุ่มเครือญาติ การขอความช่วยเหลือกับญาติพี่น้องจึงน่าจะได้รับการตอบรับดีกว่าบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติพี่น้อง

ตาราง 3.2 ร้อยละของตัวอย่างจำแนกตามสถานการณ์กับการความช่วยเหลือ

สถานการณ์	บุคคลที่เคยขอความช่วยเหลือ				รวม
	เพื่อนบ้าน	ญาติพี่น้อง	คนอื่นๆ	ไม่มี/ไม่เคย	
ยืมเงิน	8.6	43.1	15.5	32.8	100(58)
ดูแลเด็ก/ดูแลคนแก่	3.4	53.4	5.2	37.9	100(58)
ดูแลทรัพย์สิน/ที่อยู่อาศัย	13.8	63.8	-	22.4	100(58)
ยืมสิ่งของ/เครื่องมือประกอบอาชีพ	13.6	50.8	-	35.6	100(59)
ดูแล/รับส่งเมื่อได้รับความเจ็บป่วย	10.3	65.5	-	24.1	100(58)
ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย/ปลูกบ้าน	25.9	43.1	5.2	25.9	100(58)

3.2 ภูมิหลังตัวอย่างที่ศึกษาเชิงคุณภาพ

สำหรับตัวอย่างของการศึกษาเชิงคุณภาพได้คัดเลือกมาจากคนที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ในหมู่บ้านให้การยอมรับว่าเป็นแกนนำ โดยอาศัยข้อมูลส่วนหนึ่งมาจากการศึกษาเชิงปริมาณ (ตาราง 3.3) ซึ่งเห็นได้ว่าคนที่ชาวบ้านเห็นว่าเป็นบุคคลสำคัญของหมู่บ้านคือผู้ใหญ่บ้าน(ร้อยละ 73.3) รองลงมาเป็นประธานกลุ่มแม่บ้านหรือประธานกลุ่มจักสาน(ร้อยละ 10) ที่ปรึกษาหมู่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล(ร้อยละ 6.7 เท่ากัน) รวมทั้งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและผู้อาวุโสตามลำดับ นอกจากนี้ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังได้ระบุลักษณะของบุคคลที่มีความสำคัญว่าต้องเป็นคนใจดี ชอบช่วยเหลือผู้อื่น และมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม(ร้อยละ 24.1) เป็นคนที่สามารถติดต่อประสานงานเก่งหรือประชาสัมพันธ์เก่ง(ร้อยละ 22.2) รวมทั้งเป็นผู้มีความเป็นผู้นำหรือมีวิสัยภาวะ(ร้อยละ 18.5) และที่สำคัญคือต้องเป็นคนใจเย็น(ร้อยละ 16.7) เมื่อสอบถามต่อไปถึงชื่อของผู้ที่เป็นแกนนำปรากฏว่าชื่อที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ระบุว่าแกนนำของหมู่บ้าน ได้แก่ พ่อหลวง นางพรณี ป้าไล และนางศรีลา ทั้ง 4 คนนี้ เป็นผู้ที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ยอมรับว่าเป็นแกนนำหลักของหมู่บ้าน สำหรับประวัติโดยย่อของแกนนำหลักมีดังนี้

ตาราง 3.3 ร้อยละของตัวอย่างจำแนกตาม ตำแหน่ง และลักษณะของบุคคลที่มีความสำคัญ

ตำแหน่ง และลักษณะของบุคคลสำคัญ	ร้อยละ
ตำแหน่ง/หน้าที่การทำงาน	
ผู้ใหญ่บ้าน	73.3
สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	6.7
ประธานกลุ่มแม่บ้าน/กลุ่มจักสาน	10.0
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	1.7
ที่ปรึกษาหมู่บ้าน/ทำงานกับกลุ่มองค์กรเอกชน	6.7
ผู้อาวุโส/ผู้สูงอายุ	1.7
รวม	100.0(60)
ลักษณะของบุคคลที่มีความสำคัญ	
ขยัน ตั้งใจทำงาน มีความรับผิดชอบ	3.7
ใจดี/เสียสละเพื่อส่วนรวม/ชอบช่วยเหลือผู้อื่น	24.1
มนุษยสัมพันธ์ดี/เรียบร้อย	5.6
มีความเป็นผู้นำ/มีวุฒิภาวะ	18.5
ติดต่อประสานงาน/ประชาสัมพันธ์เก่ง	22.2
เป็นที่ปรึกษาที่ดี/มีความคิดดี	3.7
ไม่กินเหล้าเมายา	1.9
พูดจริงทำจริง/ปากกับใจตรงกัน/กล้าคิดกล้าแสดงออก	3.7
ใจเย็น	16.7
รวม	100.0(54)

(1) พ่อหลวงอินตา ริงลี* บ้านเลขที่ 114

พ่อหลวงอินตา ริงลี อายุ 54 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีตำแหน่งเป็น ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการบริหารปกครองหมู่บ้านชุดแรกตั้งแต่มีการแยกหมู่บ้านออกมาในเดือนตุลาคม พ.ศ.2546 และมีอาชีพรับจ้างทั่วไป พ่อหลวงมีภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านสันทรายพัฒนา เป็นตัวแทนทำหน้าที่ประสานงานระหว่างหน่วยงานทางราชการกับชาวบ้านในหมู่บ้าน

พ่อหลวงอินตา เป็นบุตรคนที่ 4 ของนายขาวและนางสม ริงลี พ่อหลวงสมรสกับนางศรีลา ริงลี(อายุ 48ปี) ซึ่งเป็นคนบ้านภาค อำเภอสันป่าตอง มีบุตร 2 คน ลูกชายคนโตเสียชีวิตจากอุบัติเหตุ ลูกสาวคนเล็กกำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบันครอบครัวพ่อหลวงอินตามีรายได้จากตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน และอาชีพรับจ้างทั่วไป

การที่พ่อหลวงอินตาได้รับตำแหน่ง เปรียบเสมือนเป็นเกียรติที่ชาวบ้านมอบหมายให้เป็นผู้ นำหรือรับผิดชอบหน้าที่จากชาวบ้าน ด้วยความผูกพันกับตำแหน่งดังกล่าวส่งผลให้พ่อหลวงต้อง คอยดูแล คอยให้ความช่วยเหลือชาวบ้าน และคอยติดต่อประสานงานกับบุคคล หน่วยงานราชการ และองค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้ามาในหมู่บ้าน อีกทั้งพ่อหลวงจะทำงานกับกลุ่มพ่อบ้านและผู้ นำหมู่บ้านที่มีหน้าที่อย่างเป็นทางการในหมู่บ้าน ได้แก่ นายอานนท์ พันธวงศ์ และนายจรัส มหาวัน เป็น ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านที่ได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน

จากการสัมภาษณ์พ่อหลวงอินตา พบว่าในการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมและการประกอบ อาชีพจะขึ้นอยู่กับประธานแม่บ้าน (ป้าตุ้ย หนึ่งในแกนนำหมู่บ้าน) และที่ปรึกษาหมู่บ้าน(ป้าไล หนึ่งในแกนนำหมู่บ้าน) เป็นหลัก โดยพ่อหลวงต้องการให้หมู่บ้านมีการพัฒนาและมักจะเห็นด้วย กับการที่มีโครงการต่างๆเข้ามาในหมู่บ้าน ซึ่งจะเป็นผู้ประสานงานให้กับกลุ่มแกนนำ กลุ่มทาง สังคม และชาวบ้าน มีการจัดประชุมหมู่บ้านทุกๆ เดือน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม ในการพัฒนาและจัดการสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านร่วมกัน ด้วยความเป็นพ่อหลวงและเป็นแกนนำที่ สำคัญคนหนึ่งของหมู่บ้านจึงทำให้ชาวบ้านมีความเกรงใจและให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับการ พัฒนาหมู่บ้าน

เมื่อมีโครงการต่างๆ เข้ามาและการสนับสนุนส่งเสริมในการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม หรือด้านอื่นๆ ที่ปรึกษาหมู่บ้าน(ป้าไล) จะต้องเข้ามาติดต่อและปรึกษาพ่อหลวง จากนั้นพ่อหลวง จะมีการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน พ่อหลวงจะต้องพิจารณาถึงแผนงานต่างๆของโครงการ ว่า เหมาะสมกับสภาพปัญหาทางสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้านหรือไม่ หลังจากนั้นจะมีการประชุมกับคณะกรรมการ ตัวแทนกลุ่มต่างๆ และตัวแทนชาวบ้าน เพื่อขอความเห็นในการดำเนินโครงการ และ

* สัมภาษณ์เมื่อ 21 สิงหาคม พ.ศ.2549

หาผู้รับผิดชอบโครงการ โดยการลงมติของที่ประชุมว่าต้องการให้ใครเป็นผู้รับผิดชอบเพื่อหาแกนนำในการดำเนินงานต่อไป เช่น พ่อหลวงเป็นผู้รับผิดชอบขนส่งขยะที่เป็นกระป๋องสี ขยะที่คัดแยกแล้วเพื่อไปขายนำเงินมาให้ชาวบ้านในกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการคัดแยกขยะ เป็นต้น การนำเสนอแผนการพัฒนาการจัดการขยะ จะเสนอไปที่ อบต. หนองแก้ว เพื่อเข้าสู่แผนพัฒนา เช่น มีการจัดตั้งถังขยะในหมู่บ้าน มีการอบรมการกำจัดขยะอย่างถูกวิธี อบรมการใช้สารเคมีในการทำงาน การณรงค์การคัดแยกขยะและจัดหาเตาเผาขยะประจำหมู่บ้าน

ส่วนการดูแลลำเหมืองในหมู่บ้านนั้นในช่วงฤดูฝนพ่อหลวงคอยสังเกตระดับน้ำและจะเป็นคนที่ปรึกษากับกลุ่มผู้สูงอายุโศกของหมู่บ้าน ในเรื่องของการกำหนดวัน เวลา ในการนัดประชุมภายในหมู่บ้าน ให้ชาวบ้านมาช่วยกันทำกิจกรรมในเวลาที่มีนัดหมายกันกับแม่เหมืองแม่ฝาย ไม่ใช่เฉพาะเรื่องการขุดลอกเหมืองเท่านั้น แต่หากเกิดการบุกรุกลำเหมืองพ่อหลวงจะต้องออกไปดูแล อย่างเช่นเมื่อปลายปี พ.ศ.2548 แกนนำของหมู่บ้านออกไปเจรจากับเจ้าของร้านค้าที่สร้างใหม่หน้าหมู่บ้านที่ถมดินทับทางเหมืองสาธารณะ พ่อหลวงมีการถ่ายภาพไว้เป็นหลักฐาน และทางแกนนำมีการร้องเรียนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มาตรวจสอบดูแล

สำหรับการปลูกต้นไม้เป็นกิจกรรมที่มีการตกลงในที่ประชุมหมู่บ้านเพื่อจัดกิจกรรมหรือเพื่อเป็นการส่งเสริมในเทศกาล งานพิธี วันหยุดสำคัญทางราชการ เช่น วันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ และวันสิ่งแวดล้อม เป็นต้น การปลูกต้นไม้ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น เกษตรอำเภอ องค์กรบริหารส่วนตำบลหนองแก้ว หากไม่ใช้วันสำคัญๆ กิจกรรมการปลูกต้นไม้กับการดูแลลำเหมืองมักทำควบคู่กัน โดยเฉพาะวันเสาร์หรืออาทิตย์ การปลูกต้นไม้ จะปลูกบริเวณพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน เช่น บริเวณรอบลำเหมือง ลำคลองชลประทาน สนามกีฬา สถานที่เหล่านี้ชาวบ้านจะช่วยกันดูแล และรับผิดชอบร่วมกัน

จากตัวอย่างกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่กล่าวมานั้นจะเห็นได้ว่า พ่อหลวงมีบทบาทอย่างมากในการส่งเสริม สนับสนุน ประสานงานระหว่างชาวบ้าน กับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยเฉพาะทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นประเด็นหนึ่งที่ทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการจัดการร่วมกัน

(2) นางพรรณิ อินตะรัตน^{*} บ้านเลขที่ 26/1

นางพรรณิ อินตะรัตน(ป้าตุ้ย) อายุ 48 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แล้วเรียนต่อการศึกษาออกโรงเรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดำรงตำแหน่งเป็น ประธานกลุ่มแม่บ้าน ประธานกลุ่มจักสานและประธานกองทุนหมู่บ้าน มีบทบาทเป็นที่ปรึกษาหมู่บ้าน และประชาสัมพันธ์กับชาวบ้านเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ รวมทั้งแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้าน ป้าตุ้ยเป็นบุคคลที่ชาวบ้านในหมู่บ้านให้การยอมรับ ให้ความเคารพนับถือและไว้วางใจเป็นอย่างมาก

ป้าตุ้ยอยู่ในเครือญาติที่เป็นคนมีฐานะมาก่อน พ่อของป้าตุ้ยเป็นพ่อหลวงเก่า(พ่อหลวงคำ) แต่งงานกับนางจันทร์ ป้าตุ้ยเป็นลูกคนสุดท้องในพี่น้อง 3 คน ป้าตุ้ยสมรสกับนายชวน (เป็นคนลำปาง อาชีพพนักงานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่) มีบุตรด้วยกัน 2 คน ลูกสาวคนโตทำงานที่สำนักงานอบต.หนองแก้ว

ป้าตุ้ยมีหน้าที่และมีตำแหน่งในหมู่บ้านหลายตำแหน่ง ได้แก่ ประธานแม่บ้าน ประธานกลุ่มจักสาน ประธานกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น คอยทำงานประสานกับพ่อหลวง แกนนำของหมู่บ้าน และกลุ่มต่างๆทางสังคม หน่วยงานจากภาครัฐและเอกชน เช่น อบต.หนองแก้ว สาธารณสุขตำบลมูลนิธิโฮริช เบิลล์ กลุ่มฝ้ายแกมใหม่ กลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้านภาคเหนือ ทำงานควบคู่กับที่ปรึกษาหมู่บ้าน(ป้าไล) พ่อหลวง และกลุ่มทางสังคมต่างๆ ป้าตุ้ยเป็นผู้ที่คอยประสานงานกับชาวบ้าน กระตุ้นชาวบ้านให้ความร่วมมือ จนทำให้ชาวบ้านเกิดความคิดว่าทำเพื่อหมู่บ้าน และป้าตุ้ยเป็นบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือชาวบ้านในทุกด้านเช่น งบประมาณ เครื่องไม้เครื่องมือ การนำอาชีพมาเผยแพร่แก่ชาวบ้าน จนทำให้ชาวบ้านมีความเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือ

จากการสัมภาษณ์ป้าตุ้ยพบว่า ป้าตุ้ยเป็นคนในหมู่บ้านมานานจึงมีความรู้สึกว่าเป็นต้องเข้าร่วม เพราะถ้าหากป้าตุ้ยไม่ช่วยหรือหากคนในหมู่บ้านไม่ช่วยกันแล้วใครจะช่วย เวลามีการประชุมชาวบ้านจะเข้าร่วม ป้าตุ้ยจะนำสมุดมาจดบันทึก และการลงชื่อเข้าร่วมเพื่อเป็นเสมือนการเห็นชอบ ยอมรับ นอกจากนี้การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เช่น การทัศนศึกษาดูงานตามสถานที่ต่างๆ ของกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มจักสานจนเกิดความชำนาญและกลายมาเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจของตำบล ทำให้ชาวบ้านได้ตัวจุดประกายความคิดและเห็นจากการทำกิจกรรม อย่างเช่นในด้านสิ่งแวดล้อม โครงการคัดแยกขยะป้าตุ้ยกับกลุ่มจักสานได้ไปดูงานที่บ้านดอนแก้ว จนทำให้เกิดแนวคิดการจัดการปัญหาขยะของหมู่บ้าน ได้นำมาเป็นตัวอย่างในการจัดการสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้าน

^{*} สัมภาษณ์เมื่อ 21 สิงหาคม พ.ศ.2549

(3) นางสาว ดวงเดือน คำไชย* บ้านเลขที่ 32

นางสาว ดวงเดือน คำไชย หรือป้าไลมีอายุ 53 ปี ป้าไลเป็นลูกคนที่ 2 จากทั้งหมด 4 คน ของแม่เอี้ย กับพ่อครูแก้ว(เป็นครูสอนที่ ร.ร.บ้านกาด อ.สันป่าตอง) ยายเอี้ยเป็นประธานแม่บ้านรุ่นก่อน ป้าไล พ่อครูแก้วเป็นบุคคลที่อยู่ในหมู่บ้านเคารพนับถือ ป้าไลไม่ได้แต่งงานแต่ครอบครัวที่ป้าไลอยู่เป็นครอบครัวใหญ่ มีคนอาศัยอยู่ด้วยหลายคนทั้งน้องสาว น้องชาย น้องสะใภ้ และรับหลานมาเลี้ยงดู อาชีพหลักของป้าไล คือ เป็นนักพัฒนาหมู่บ้าน ทำงานร่วมกับเครือข่ายแรงงานนอกระบบ และองค์กรเอกชนหลายแห่ง ส่วนอาชีพส่วนตัวคือสานเสื่อ และทำเฟอร์นิเจอร์ขายทั้งผ่านกลุ่มและตลาดค้าด้วยตัวเอง ป้าไลเคยได้รับรางวัลหลายอย่าง เช่น รางวัลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้าน และรางวัลผู้หญิงเก่ง(สาขาผู้นำแรงงาน จากสถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา) มีตำแหน่งในหมู่บ้าน คือเป็นที่ปรึกษาของหมู่บ้าน ทำหน้าที่สนับสนุน ส่งเสริม และนำโครงการที่มีงบประมาณจากองค์กรเข้ามาในหมู่บ้าน

ป้าไลได้รับรู้ นโยบายจากกลุ่มองค์กรเอกชนที่ป้าไลทำงานด้วย จากประสบการณ์การทำงานของป้าไล จึงมีส่วนในการตั้งโครงการจากองค์กรเอกชนหลายแห่ง เช่น มูลนิธิวาย เอ็ม ซี เอ เครือข่ายแรงงานนอกระบบ กลุ่มผู้รับงาน ไปทำที่บ้านภาคเหนือ มูลนิธิ ไชริช เบิลล์ เป็นต้น การเข้ามาช่วยเหลือขององค์กรเหล่านี้เริ่มตั้งแต่ช่วงการจัดตั้งกลุ่มจักสาน มีการสนับสนุนส่วนใหญ่ในเรื่องของสวัสดิการ เช่น การออมทรัพย์ แหล่งกองทุนของรัฐ อีกทั้งยังคอยประสานงานในเรื่องของการเข้ามาอบรมให้ความรู้กับชาวบ้าน โดยเฉพาะเรื่องของสิ่งแวดล้อม การประกอบอาชีพ การดำเนินกิจกรรมของป้าไลมักส่งเสริมการอบรมในเชิงปฏิบัติการ เช่น การไปดูงานการจัดการขยะที่ตำบลคอนแก้ว การจัดการน้ำเสียที่ จังหวัดระยอง และ อยุธยา การออมทรัพย์ที่บ้านสามขาจังหวัดลำปาง

หน้าที่ของป้าไลในการเป็นที่ปรึกษาของหมู่บ้าน และอดีตประธานแม่บ้าน และตัวแทนของกลุ่มองค์กรเอกชนทำให้ป้าไลเป็นกลไกที่สำคัญประการหนึ่งที่ช่วยให้หมู่บ้านสามารถเข้าถึงแหล่งทรัพยากรต่างๆจากภายนอก และเชื่อมประสานเข้าสู่หมู่บ้านสันทรายพัฒนาได้อย่างดี คนในหมู่บ้านบางส่วนเห็นว่าป้าไลเป็นคนที่ไม่พูดจาโผงผาง หรือพูดเกินความจริง แต่ป้าไลก็ไม่เคยว่าหรือโกรธและเข้าใจดี เพราะสิ่งที่ป้าไลพูดไปนั้นบางครั้งต้องการเตือน และแสดงให้เห็นถึงปัญหาอย่างแท้จริงอย่างเช่น ผลกระทบของขยะอันตรายที่ลอยมากับน้ำ สารเคมีที่ใช้ในการประกอบอาชีพป้าไลมักคอยเตือนคนในหมู่บ้านเสมอว่าควรใส่หน้ากากป้องกัน หรือใส่ถุงมือด้วย ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่เข้าใจความหวังดีของป้าไล

* สัมภาษณ์เมื่อ 10 ธันวาคม พ.ศ.2548

นอกจากนี้ป้าไฉยังเป็นคนคอยกระตุ้นให้กลุ่มเยาวชนเข้ามาช่วยเป็นแกนนำในหมู่บ้าน เพราะป้าไฉเห็นว่าคนรุ่นใหม่มีความคิด และความสามารถในการทำงาน ซึ่งผู้ใหญ่ต้องคอยผลักดัน และให้โอกาสในการทำงาน เช่น จัดทำแผนการพัฒนาหมู่บ้าน ไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผ่านทางสมาชิก อบต. ของหมู่บ้าน

ในความเห็นของป้าไฉการจัดการสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านในปัจจุบันยังอยู่ในระดับหนึ่งเท่านั้น เพราะชาวบ้านยังคงต้องปรับเปลี่ยนอุปนิสัยหลายๆ อย่างแม้คนในหมู่บ้านได้รับความรู้จากกิจกรรมและสัมมนาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมบ่อยครั้ง จนหลายคนเริ่มเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ในระดับหนึ่ง แต่การจัดการสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านก็ยังคงต้องรณรงค์ และทำอย่างต่อเนื่องต่อไป

(4) นางศรีลา รัมย์* บ้านเลขที่ 114

นางศรีลา รัมย์ อายุ 50 ปี แต่งงานกับพ่อหลวง และย้ายมาจากบ้านกาด อำเภอสันป่าตอง อยู่ด้วยกันกับพ่อหลวงอินตา รัมย์มา 30 ปีแล้ว การศึกษาจบประถมศึกษา(ป.4)อาชีพหลักที่ทำอยู่เป็นประจำคือรับจ้างทั่วไปโดยเฉพาะงานที่เกี่ยวข้องกับการจักสาน มีรายได้เป็นวันเฉลี่ยประมาณ 100 บาทต่อวัน ครอบครัวของแม่หลวงมีคนอาศัยอยู่จำนวน 3 คน คือ พ่อหลวง ตัวแม่หลวงเอง และลูกสาวกำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษา ตำแหน่งหน้าที่อย่างไม่เป็นทางการคือ แม่หลวง มีภาระหน้าที่หลายอย่างนอกเหนือจากการดูแลครอบครัวและคอยช่วยเหลือพ่อหลวงแล้ว แม่หลวงจะมีตำแหน่งอย่างเป็นทางการ โดยเป็นเลขานุการของกลุ่มทางสังคมต่างๆ หลากๆกลุ่มในหมู่บ้าน ทำหน้าที่ช่วยจดบันทึก คอยช่วยเหลือพ่อหลวง และงานของกลุ่มจักสาน

ส่วนปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม แม่หลวงบอกว่า คลองส่งน้ำทางเหนือของหมู่บ้านเป็นบริเวณที่เกิดน้ำท่วมขังเกิดบ่อยครั้ง เป็นเพราะคันคลองขาด หรือเขื่อนคอนกรีตพังรับน้ำไม่ไหว ทำให้น้ำท่วมบ้านเพราะบ้านไม่ได้ถมดินไว้สูง วิธีการที่ดีที่สุดที่จะป้องกันปัญหาน้ำท่วมขังไม่ให้เกิดขึ้นก็คือต้องไม่ตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่ต้นน้ำลำธาร และต้องคอยดูแลไม่ให้ขยะอุดที่ระบายน้ำบ้านเรือนเป็นจุดที่ก่อให้เกิดปัญหาขยะมากที่สุดมีถังกลั่นเหม็น ควรจะเก็บขยะไปขาย แต่ที่เป็นปัญหามากที่สุดอีกอย่างคือ ขี้สาคูจะมีอยู่มาก ชาวบ้านได้แต่เผาทิ้ง

แม่หลวงเข้าร่วมโครงการคัดแยกขยะ โดยเป็นแกนนำกลุ่มและรับผิดชอบดูแลพื้นที่บริเวณหน้าหมู่บ้านบริเวณทางเข้า เหตุผลที่ทำให้เข้ามามีส่วนร่วมเพราะความเต็มใจ หรือพอใจที่ได้ช่วยเหลือหมู่บ้าน และได้เข้าร่วมในลักษณะไปร่วมโดยตรงด้วยตัวเอง

* สัมภาษณ์เมื่อ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2548

ส่วนการเข้าร่วมในการประชุมเพื่อหาสาเหตุเกี่ยวกับ ปัญหาขยะ ปัญหาสภาพแวดล้อมในการทำงาน แสดงความคิดเห็น รวมทั้งยังเป็นตัวแทนในการรับผิดชอบโครงการพัฒนาหมู่บ้าน ได้แก่ ร่วมกิจกรรมในด้านการประชาสัมพันธ์ เช่น ช่วยกันคัดแยกขยะ การดูแลต้นไม้ ลำเหมือง และใช้หน้ากากป้องกันฝุ่นละออง เป็นแกนนำรับผิดชอบการคัดแยกขยะบริเวณหน้าหมู่บ้าน คอยดูแลรดน้ำต้นไม้ที่ปลูกไว้ แม่หลวงเป็นคนหนึ่งที่ได้รับโอกาสไปอบรมสัมมนาบ่อยครั้งร่วมกับป้าไฉ ป้าตุ้ย โดยเฉพาะเรื่องอาชีพ

แม่หลวงมีความรับผิดชอบต้องเข้าร่วมประชุมกับพ่อหลวงทุกครั้ง และต้องไปเตรียมสถานที่ประชุมก่อนทุกครั้ง โดยเฉพาะศูนย์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพราะแม่หลวงเป็นคนเก็บบุญแจกทำให้ต้องคอยปิดกวาดอยู่เสมอๆ และในขณะที่เข้าร่วมประชุมสรุปผลงาน หรือ ร่วมพูดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรม แม่หลวงจะคอยจดบันทึกใส่สมุดช่วยเตือนความจำทั้งของป้าตุ้ย ป้าไฉ และพ่อหลวง

ในความเห็นของแม่หลวงขณะนี้คิดว่ากรรมาการร่วมพัฒนาหมู่บ้านเป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกันระหว่างหมู่บ้านและตำบล มี หมู่ที่ 1, 3, 4, 7 และ 9 การพัฒนาหมู่บ้านจะทำให้หมู่บ้าน สะอาดเรียบร้อย และทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่บ้าน และคิดว่าจากการพัฒนาหมู่บ้านที่ผ่านมาเกิดผลสำเร็จได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น

(5) นายสมพล ชาทิมอง * บ้านเลขที่ 18

คุณสมพล อายุ 45 ปี จบการศึกษามัธยมศึกษา(กศน.) ประกอบอาชีพรับทำเฟอร์นิเจอร์ ทำสี มีตำแหน่งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้มาจากการเลือกตั้ง ของหมู่บ้านสันทรายพัฒนา โดยมีหน้าที่อยู่ 4 ข้อใหญ่ๆ คือ 1) ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบลในการบริหารกิจกรรมของ อบต. 2) พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบัญญัติตำบลร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม 3) ควบคุมการปฏิบัติงานของผู้บริหาร ให้เป็นไปตามนโยบาย และแผนพัฒนาตำบล และ 4) เข้าร่วมประชุมสภา อบต. ตามสมัยประชุม ดังนั้นทั้งคุณสมพล และคุณมังกร จาปัญญา สมาชิก อบต.อีกคนจึงต้องเข้าติดต่อประสานงานกับ อบต.บ่อยครั้ง

ด้วยภาระหน้าที่ตามกฎหมายดังกล่าวสมาชิก อบต.ทั้ง 2 คนจึงถูกคาดหวังจากแกนนำหมู่บ้านสันทรายพัฒนาคนอื่นๆ เช่น ป้าไฉกับป้าตุ้ย ว่าจะช่วยในการนำเสนอโครงการทางด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเช่น โครงการคัดแยกขยะ การปลูกต้นไม้ที่หมู่บ้านสันทรายพัฒนาเคยทำไว้เข้าไปในแผนพัฒนาตำบล เพื่อที่จะได้รับการสนับสนุนตามแผนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแก้ว

* สัมภาษณ์เมื่อ 21 สิงหาคม พ.ศ.2549

ถ้าพูดถึงเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้านคุณสมพลบอกว่าปัญหาเรื่องน้ำท่วมเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยาก น้ำท่วมทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา เช่น ขยะที่ลอยมากับน้ำ พอน้ำลดลงก็จะเหลือเศษดิน เศษโคลนทำให้หมู่บ้านคุดกรอก การทำความสะอาดหมู่บ้านหรือการพัฒนาหมู่บ้านจำนวนผู้เข้าร่วมแต่ละครั้งประมาณ 40-50 คน ส่วนใหญ่เป็นวัยกลางคน เข้ามาช่วยกันปลูกต้นไม้ ขุดลอกลำเหมือง บ้านใครมีขยะที่เก็บไว้ก็เอาออกมารวมกันไปขาย

การดำเนินโครงการต่างๆ ในหมู่บ้านจะเป็นการทำงานของผู้นำเป็นส่วนใหญ่ อย่างเช่น ในเรื่องการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้าน เริ่มต้นจากการทำประชาคมหมู่บ้าน โดยมีพ่อหลวงเป็นคนที่เรียกองค์กรในหมู่บ้านเข้าร่วมประชุมหรือการทำประชาคม ส่วนใหญ่ได้รับการช่วยเหลือจากอาจารย์ในมหาวิทยาลัย และป่าไผ่ที่มักจะนำโครงการเข้ามา

จากการสัมภาษณ์คุณสมพลกล่าวว่า ผลการดำเนินโครงการของหมู่บ้านที่เขามานั้นเห็นว่าชาวบ้านมีการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ชาวบ้านทุกคนทำเพื่อหมู่บ้าน การที่คุณสมพลเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมหมู่บ้านหลายกลุ่ม อย่างเช่น กลุ่มอนุรักษ์ความปลอดภัยของหมู่บ้าน จึงมักเห็นคุณสมพลขับรถมอเตอร์ไซด์คอยตรวจตราดูแลหมู่บ้านเสมอๆ คอยถามไถ่คนที่เข้าออกหมู่บ้าน และเมื่อไรที่มีกิจกรรมต่างๆ ในหมู่บ้านคุณสมพลมักเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงเสมอๆ

การที่แกนนำแต่ละคนมีลักษณะเด่นแตกต่างกันไป เช่น พ่อหลวงเป็นคนใจเย็น ป้าด้อยเป็นคนใจดี ป่าไผ่เป็นคนที่มีความคิดดีก้าวหน้า แม่หลวงเป็นคนละเอียดรอบคอบ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้แกนนำแต่ละคนมีบทบาทแตกต่างกันไปในหมู่บ้าน เช่น พ่อหลวงต้องมีความซื่อสัตย์ ยุติธรรมกับลูกบ้าน ป่าไผ่เป็นคนคอยเสนอแนะ กระตุ้นให้เกิดโครงการต่างๆ ในหมู่บ้าน โดยมีป้าด้อยเป็นคนระดมความคิด การสนับสนุนจากชาวบ้าน มีสมาชิก อบต.เป็นคนติดต่อกับหน่วยงานราชการ เป็นต้น ซึ่งเมื่อแกนนำเหล่านี้ได้ทำงานร่วมกัน โดยมีเป้าหมายเดียวกัน แกนนำจึงมีบทบาทโดยอาศัยความสามารถของแต่ละคนในการทำให้เกิดการเข้าร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชาวบ้านในหมู่บ้านสันทรายพัฒนา

3.3 ปัญหาสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้าน และผลกระทบที่เกิดขึ้น

1) ปัญหาสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้าน

ผลจากการสำรวจทางกายภาพของหมู่บ้าน และการสัมภาษณ์ชาวบ้านในหมู่บ้าน ปรากฏว่าหมู่บ้านแห่งนี้ประสบกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ คือ ปัญหาขยะ ปัญหาน้ำท่วมขัง รวมทั้งปัญหาสภาพแวดล้อมในการทำงาน ที่ล้วนส่งผลกระทบต่อชีวิตผู้คนในหมู่บ้าน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.1) ปัญหาขยะ

ปัญหาขยะเป็นปัญหาที่มีความสำคัญทั้งในระดับโลกและท้องถิ่น ในการศึกษาครั้งนี้จึงถือว่าขยะเป็นตัวอย่างของปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่งที่ส่งผลให้ชาวบ้านเข้าใจถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ในระดับหนึ่ง เพราะขยะเป็นสิ่งที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในหมู่บ้านและส่งผลกระทบชัดเจนกว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านอื่นๆ หากพิจารณาจากข้อมูลในตาราง 3.9 แล้วปรากฏว่าสถานที่ที่มีปัญหาขยะส่วนใหญ่คือบริเวณบ้านเรือน (ร้อยละ 45.8) และพื้นที่สาธารณะ (ร้อยละ 42.4) ซึ่งเกิดจากพฤติกรรมของคนและการบริโภคของครัวเรือน (ร้อยละ 41.7 และร้อยละ 37.5 ตามลำดับ) นอกจากนี้ยังมีขยะที่ไหลมาตามน้ำ (ร้อยละ 12.5) อีกด้วยจากการเข้าไปสำรวจ และสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้านทำให้สามารถแบ่งประเภทของปัญหาขยะตามสาเหตุการเกิดได้ 3 ประเภทคือ

(1) ขยะจากครัวเรือน

ขยะที่เกิดขึ้นในที่อยู่อาศัยเป็นผลมาจากการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน เช่นเศษอาหาร เศษภาชนะ และบรรจุภัณฑ์ที่ใช้งานแล้ว ถุงพลาสติกใส่อาหาร เป็นต้น เนื่องจากการใช้ชีวิตประจำวันที่เปลี่ยนแปลงไปของชาวบ้าน โดยเฉพาะการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน ที่ปัจจุบันนี้ทุกครัวเรือนต้องซื้อพืชผัก เนื้อสัตว์ ผลไม้ เครื่องเทศ จากนอกบ้านโดยแต่ละอย่างแยกออกใส่เป็นถุงๆ หรือหากซื้อกับข้าวสำเร็จรูปก็ต้องมีถุงใส่กับข้าวตามด้วยถุงหิ้วอีกชั้น และหากครอบครัวที่มีเด็กหรือลูกหลานยังต้องซื้อของจำพวก ขนม ของหวาน ผลไม้ กลับไปฝากอีกด้วย ส่วนของใช้ในชีวิตประจำวันหากหมดแล้วก็มีความจำเป็นที่จะต้องซื้อเพิ่ม เช่นสบู่ ยาสีฟัน แป้ง แชมพู เป็นต้น เนื่องจากรายได้ที่มีไม่สูงนักชาวบ้านจึงมักซื้อของแต่ละครั้งในปริมาณไม่มาก หรือแบ่งใส่ถุงกลับมา ทำให้การซื้อของบ่อยครั้งและมากขึ้นเป็นผลให้ปริมาณขยะจึงเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ตาราง 3.4 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะของปัญหาสิ่งแวดล้อม

ปัญหาสิ่งแวดล้อม	ร้อยละ
สถานที่ที่มีปัญหาขยะ	
พื้นที่สาธารณะ	42.4
ที่อยู่อาศัย	45.8
ร้านค้าในหมู่บ้าน	5.1
โรงงานรอบหมู่บ้าน	5.1
โรงเรียน / วัด	1.7
รวม	100.0(59)
ที่มาของปัญหาขยะ	
เกิดจากพฤติกรรมของคน	41.7
การอุปโภค/บริโภคในครัวเรือน	37.5
ของเหลือจากการประกอบอาชีพ	4.2
ขยะไหลตามน้ำมาจากที่อื่น	12.5
เศษไม้ กิ่งไม้แห้ง	4.2
รวม	100.0(48)
บริเวณที่เกิดน้ำท่วมขัง	
ที่พักรออาศัย	55.0
พื้นที่สาธารณะ	45.0
รวม	100.0(60)
สาเหตุของปัญหาน้ำท่วมขัง	
การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินรอบหมู่บ้าน	21.7
ขยะอุดตันตามท่อระบายน้ำ	13.3
ปริมาณน้ำมากจนระบายไม่ทัน	60.0
ชาวบ้านไม่ได้ขุดลอกหรือดูแลลำเหมือง	5.0
รวม	100.0(60)

(2) ขยะจากการประกอบอาชีพ

ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่ประกอบอาชีพหลักคือการจักสาน โดยการสานสาดอ่อนที่มีขั้นตอนการทำอยู่หลายขั้นตอน คือ เริ่มจากการนำต้นสาดขาวแห้งมาแช่น้ำไว้อย่างน้อย 1 คืน ให้สาดยุบน้ำเพื่อง่ายต่อการชุบเอาเนื้อสาดออกเพราะส่วนที่ใช้ประโยชน์ได้คือผิวหรือเปลือกสาด เมื่อชุบจนได้ผิวที่เรียบและเหนียวแล้วนำไปชุบเป็นเส้น แล้วม้วนตากแดดให้แห้ง เมื่อแห้งสนิทจะนำเส้นผิวสาดมาสานเป็นเสื่อจนเป็นผืน โดยสาดผืนหนึ่งจะใช้ต้นสาดประมาณ 260-280 ต้น แต่การทำจริงแล้วชาวบ้านจะไม่ทำหมดทุกขั้นตอน ส่วนใหญ่จะจ้างคนชุบแล้วนำมาสานเอง จากการสำรวจในเบื้องต้นพบว่าไม่ต่ำกว่า 30 รายที่รับชุบสาด เวลาที่ใช้ชุบสาดก็คือตั้งแต่เช้ามืดไปจนสาดที่แช่ไว้หมด หากแช่ไว้มากก็ต้องชุบเอาชีสาดทิ้งมาก วันๆหนึ่งชีสาดที่ชุบออกแต่ละรายประมาณ 4-5 กิโลกรัม จึงพอคาดการณ์ได้ว่าเฉพาะบ้านสันทรายพัฒนาหมู่บ้านเดียวเศษชีสาดจะมีไม่ต่ำกว่า 150 กิโลกรัม สบวกับการสนับสนุนสินค้าจักสานให้เป็นสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของหน่วยงานจากราชการ จึงทำให้การผลิตสินค้าประเภทจักสานที่คล้ายคลึงกันกับที่กล่าวมามีปริมาณมากส่งผลให้เกิดของเหลือใช้จากการผลิต อย่างเช่นชีสาดก็จะมากตามไปด้วย

เนื่องจากเศษชีสาดหรือเนื้อสาดไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อีกชาวบ้านส่วนใหญ่จึงใช้วิธีการเผาทิ้ง นอกจากนี้ชาวบ้านให้เหตุผลว่าใช้ไถ่อยู่ในตอนเย็นๆหรือไม่ก็เผาไฟให้สัตว์อ่อนเป็นต้น แคนนำชาวบ้านพยายามหลายครั้งที่จะนำชีสาดไปทำเป็นกระดวย จึงได้เข้าไปปรึกษากับนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาให้มาช่วยจัดการกับชีสาดแต่ก็ได้ผลออกมาในระดับหนึ่งเท่านั้น คือ การนำเอาชีสาดไปทำเป็นฝาน้ำ และ การพยายามนำเอาชีสาดมาทำเป็นวัสดุเพาะเห็ด เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านบางส่วนที่มีปัญหาเกี่ยวกับการเผาชีสาดอย่างมากเนื่องจากป่วยเป็นโรคมะเร็งจึงได้พยายามกระตุ้นเยาวชนในหมู่บ้านมาช่วยกันทำโครงการ เกี่ยวกับการกำจัดชีสาด ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการดำเนินการขอทุนสนับสนุนจากองค์กรเอกชน

(3) ขยะจากแหล่งที่มาอื่นๆ

ขยะจากแหล่งอื่นๆ ได้แก่ ขยะจากร้านค้า โรงงาน และจากหมู่บ้านอื่นๆ รวมทั้งที่ไหลมาตามแนวคลองชลประทานโดยไม่ทราบที่มา หรือบางครั้งเกิดจากพฤติกรรมคนนอกหมู่บ้านที่นำขยะจากที่อื่นมาทิ้งไว้ตามที่สาธารณะของหมู่บ้านดังรูป 3.1 พฤติกรรมของคนที่ชอบทิ้งขยะในช่วงที่มีงานเทศกาล หรืองานประเพณีต่างๆที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของหมู่บ้าน เช่นสนามกีฬา และศูนย์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ รวมทั้งตลาดนัด ตอนเช้าที่จัดขึ้นทุกวันอังคารบริเวณหน้าหมู่บ้าน ทำให้เกิดขยะจำนวนมากในหมู่บ้าน

1.2) ปัญหาน้ำท่วมขัง

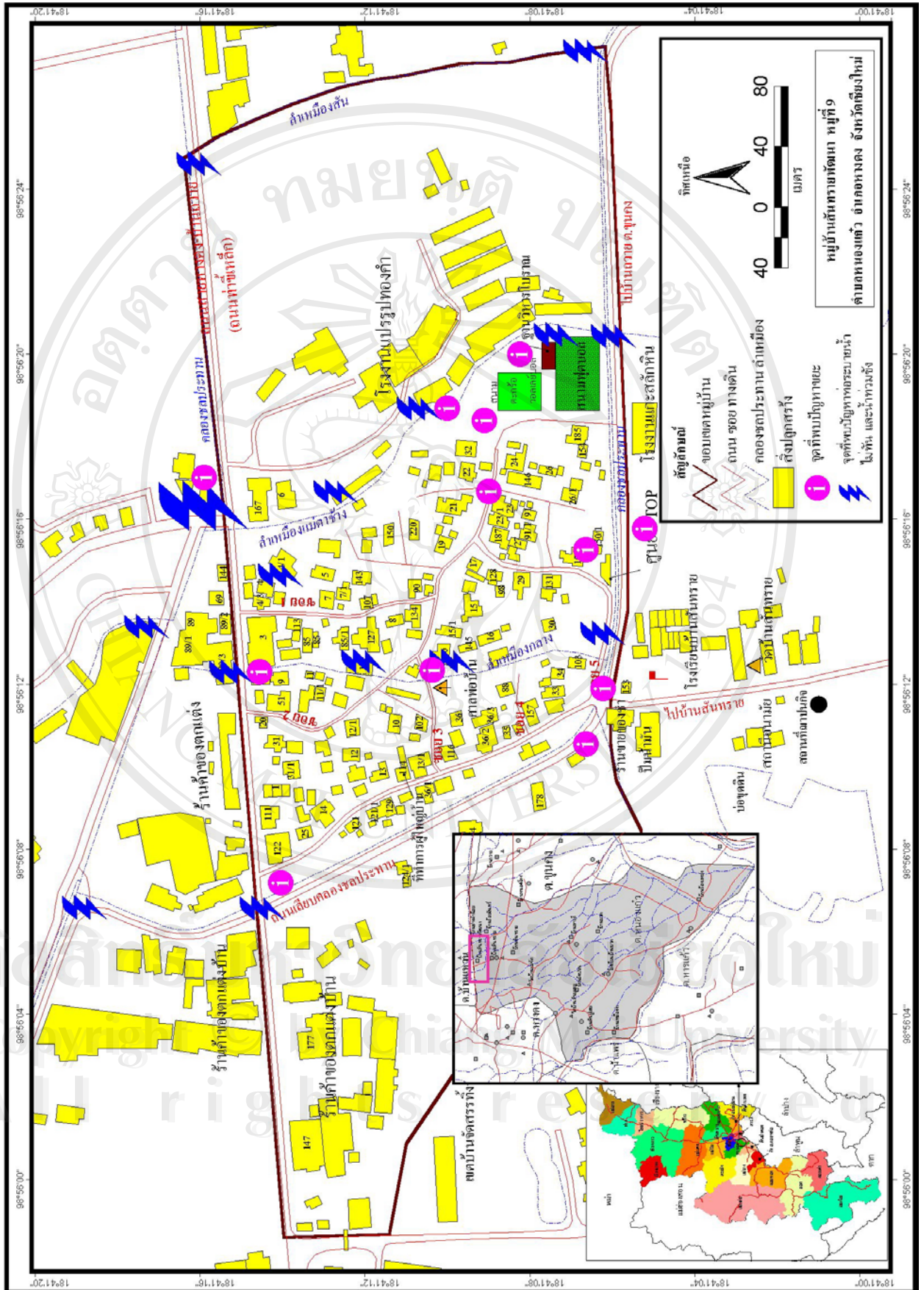
ในทำนองเดียวกันผลที่ได้จากการศึกษาพบว่าบริเวณที่มีปัญหาน้ำท่วมขัง คือ บริเวณที่พักอาศัย(ร้อยละ 55.0) และพื้นที่สาธารณะ (ร้อยละ 45.0) ซึ่งสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมขังคือ ปริมาณน้ำมากจนระบายไม่ทัน (ร้อยละ 60.0) ประกอบกับมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินรอบหมู่บ้าน (ร้อยละ 21.7) และมีขยะอุดตันตามท่อระบายน้ำ (ร้อยละ 13.3) ตามลำดับ สำหรับปัญหาน้ำท่วมขังของหมู่บ้านสันทรายพัฒนาอาจแบ่งออกได้เป็น 2 สาเหตุสำคัญดังนี้

(1) ลักษณะน้ำท่วมที่เกิดโดยธรรมชาติ

พื้นที่บริเวณหมู่บ้านสันทรายพัฒนาอยู่ในเขตลุ่มน้ำแม่ตาช้าง ซึ่งเป็นเรื่องปกติหากจะมีปริมาณน้ำมากในช่วงฤดูฝน ในอดีตคนโบราณจึงมีการทำร่องน้ำหรือแนวลำเหมืองไว้หลายขนาด ทั้งลำเหมืองขนาดใหญ่ จนกระทั่งเป็นลำเหมืองขนาดเล็กหรือที่เรียกว่า “ลำเหมืองไส้ไก่” เพื่อผันน้ำให้ไหลเข้าสู่ไร่นา เพื่อทำการเพาะปลูก และส่วนหนึ่งเพื่อเป็นการระบายน้ำให้กระจายออกไปในบริเวณกว้าง ดังนั้นน้ำท่วมในอดีตจึงมีลักษณะเป็นน้ำไหลเอ่อล้นตามแนวลำเหมือง และจะไหลระบายสู่ไร่นาอย่างรวดเร็ว น้ำจึงไม่ท่วมขังอยู่กับที่ทำให้ชาวบ้านไม่ได้รับความเดือดร้อนมากนัก

(2) ลักษณะน้ำท่วมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 ที่มีการสร้างคลองส่งน้ำจากคลองชลประทานแม่แตง จึงมีการเชื่อมต่อแนวลำเหมืองเดิมกับคลองชลประทาน เพื่อเป็นการเพิ่มปริมาณน้ำเข้าสู่พื้นที่เกษตรให้ได้ตลอดทั้งปี แนวลำเหมืองเดิมจึงถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นทางระบายน้ำคอนกรีต มีประตูปิดเปิด มีเจ้าหน้าที่ชลประทานมาช่วยดูแลเรื่องน้ำทำให้ลำเหมืองขนาดเล็กหมดความสำคัญลงไปพร้อมๆกับบทบาทและหน้าที่ของแก้มืองเก่าฝาย

รูป 3.1 แผนที่แสดงบริเวณที่พบปัญหาหายนะ และเกิดน้ำท่วมขัง

นอกเหนือจากการพัฒนาในเรื่องระบบชลประทานแล้ว การปรับปรุงถนนก็เป็นเรื่องที่สำคัญ การปรับปรุงถนนสายทางดง-สารภีให้เป็นถนนลาดยางที่ไม่ได้มาตรฐานในจุดที่มีการตัดกับทางระบายน้ำหรือแนวลำเหมืองเดิมก็จะเปลี่ยนเป็นท่อลอดขนาดเล็กสอดใต้ถนนเพื่อให้น้ำไหลลอดถนนไป ดังนั้นจุดตัดของถนนกับแนวทางระบายน้ำจึงกลายเป็นสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดน้ำท่วม ดังเห็นได้จากในบริเวณถนนตรงข้ามซอย 1 ของหมู่บ้านสันทรายที่เป็นจุดตัดของแนวทางระบายน้ำกับแนวถนนที่มักเกิดน้ำเอ่อล้นขึ้นในบริเวณนี้เป็นประจำเพราะท่อที่มีขนาดเล็กอีกทั้งมีเศษขยะอุดตันทำให้กีดขวางการไหลของน้ำ อีกทั้งแนวถนนมักจะสูงกว่าพื้นที่รอบข้าง ทำให้กลายเป็นแนวเขื่อนกั้นไม่ให้น้ำไหลระบายไปอีกฝากของถนน(ดังรูป 3.1) ที่สำคัญบ้านเรือนร้านค้า และโครงการบ้านจัดสรร ที่เกิดขึ้นใหม่ๆ มักจะทำการถมที่ดินให้สูงหรือเท่ากับแนวของถนน น้ำที่เอ่อล้นจึงไหลลงสู่ที่ต่ำท่วมบ้านเรือนที่ปลูกสร้างมาก่อน เป็นน้ำท่วมขังอยู่ยาวนาน 2-3 วัน ส่งผลเสียหายกับชาวบ้านหลายประการ

2) ผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อม

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านอย่างน้อย 3 ประการ(ตาราง 3.5) ดังนี้

2.1) ผลกระทบของปัญหาขยะ

เนื่องจากหมู่บ้านสันทรายพัฒนาไม่มีรถเก็บขยะจากส่วนกลางหรือจากทางองค์การบริหารส่วนตำบล ชาวบ้านจึงต้องดำเนินการเอง จากการศึกษาพบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้วิธีกำจัดคือการเผาเพราะเป็นวิธีการที่ง่ายและคุ้นเคยมานาน เพราะหากทิ้งไว้ขยะจะเริ่มส่งกลิ่นเหม็น(ร้อยละ 35.6) แต่ผลที่ตามมาอีกสิ่งหนึ่งก็คือ ควันพิษจากการเผาขยะ (ร้อยละ 28.8) โดยเฉพาะขยะที่ประกอบไปด้วยพลาสติก โฟม โลหะ หรือวัสดุสังเคราะห์ต่างๆทำให้เกิดควันพิษส่งผลกระทบต่อสุขภาพ และสภาพอากาศโดยเฉพาะกับบ้านเรือนที่อยู่ติดกันหลายๆหลังย่อมส่งผลเสียต่อสุขภาพจิตของเพื่อนบ้านอีกด้วย

2.2) ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมในการทำงาน

จากการศึกษาพบว่าผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่พบในหมู่บ้านสันทรายพัฒนา ได้แก่ ขยะอินทรีย์ เช่น เศษสาด ไม้ไผ่ เศษไม้ชิ้นเล็กๆ(ร้อยละ 54.5) ควันพิษ สารระเหย ผุ่นละอองขนาดเล็ก(ร้อยละ 29.1) ขยะที่ย่อยสลายยาก เช่น เศษไม้ขนาดใหญ่ ตะปู ลวด โลหะต่างๆ (ร้อยละ 9.1) น้ำเสีย(ร้อยละ 3.6) และขยะอันตราย เช่น กระป๋องสี ภาชนะเก็บสารเคมี(ร้อยละ 3.6) ซึ่งขยะเหล่านี้เกิดขึ้นจากการประกอบชีพ เช่น การจักสาน การแกะสลักไม้ แอนดิก หรือการทำของเก่า ส่วนใหญ่เป็นอาชีพรับจ้างรายชิ้นหรือการเหมาชิ้นงานมาทำที่บ้านส่งต่อให้กับเจ้าของสิน

ค้าในหมู่บ้านถวาย ดังนั้นภาระการกำจัดของเสียหรือของเหลือใช้ต่างๆ จึงเกิดขึ้นกับตัวของชาวบ้านเองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2.3) ผลกระทบที่เกิดจากน้ำท่วมขัง

สำหรับความเสียหายที่เกิดจากน้ำท่วมเริ่มรุนแรงมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2546 จากการศึกษาพบว่า ความเสียหายทางด้านเศรษฐกิจ(ร้อยละ 47.5)เช่น ทรัพย์สินเสียหาย พืชผักเน่าตาย ส่งผลกระทบต่อประกอบอาชีพจักสานซึ่งต้องอาศัยแดด และพื้นที่ที่แห้งในการผลิตสาด การเดินทางไปมาไม่สะดวก(ร้อยละ 30.5) และยังทำให้เสียเวลาทำความสะอาด หรือซ่อมแซมบ้านเรือน ผลกระทบเหล่านี้มีผลต่อรายได้ต่อวันของชาวบ้าน อีกทั้งน้ำท่วมยังส่งผลเสียต่อสุขภาพ(ร้อยละ22.0) เช่นทำให้เกิดความสกปรก เป็นแหล่งเชื้อโรค และยุบถล่ม รวมทั้งขยะอันตราย(กระป๋องสี สเปรย์ สารเคลือบเงา เป็นต้น) ที่เหลือทิ้งจากการประกอบอาชีพ ลอยปนอยู่กับน้ำที่ท่วมขัง ดังนั้นหากไม่รีบดำเนินการทั้งการป้องกัน และแก้ไขกับปัญหาน้ำท่วมขังแล้ว ผลกระทบย่อมเกิดขึ้นกับสุขภาพของชาวบ้านอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นกัน

จากกล่าวสรุปได้ว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านสันทรายพัฒนาที่เกิดจากการเร่งรัดทางเศรษฐกิจดังเช่น การส่งเสริมสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะหมู่บ้านบ้านถวายที่อยู่ติดกับหมู่บ้านสันทรายพัฒนาให้เป็นแหล่งตลาดธุรกิจทำไม้แกะสลัก ทำเฟอร์นิเจอร์ และงานหัตถกรรม ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ การส่งเสริมทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นทำให้หมู่บ้านต้องพัฒนาไปตามกระแสของความเจริญจากเดิมที่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมปัจจุบันชาวบ้านขายที่ดินและหันมาประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับหัตถกรรม และรับจ้างทั่วไป หมู่บ้านสันทรายพัฒนาเป็นแห่งหนึ่งที่ยึดอาชีพจักสานเป็นอาชีพหลัก และจัดตั้งเป็นกลุ่มจักสานเพื่อใช้อำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลางที่กดราคาสินค้า

จากการพัฒนาทางด้านต่างๆทำให้เกิดร้านค้า โรงงานต่างรอบๆหมู่บ้านมากมาย รวมทั้งภายในหมู่บ้านเองบ้านเรือนของชาวบ้านถูกดัดแปลงมาเป็นสถานที่ทำงาน ทั้งจักสาน รับจ้างทำชิ้นส่วนงานฝีมือ ชาวบ้านต้องทำงานหารายได้เป็นวันหรือมีรายได้ที่ไม่แน่นอน สินค้าที่นับวันต้องเร่งผลิตให้ทันตามใบสั่งทำให้ชาวบ้านไม่ทันคิดถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ตามมา จนกระทั่งในปี พ.ศ.2546 เกิดน้ำท่วมขังในหมู่บ้าน ชาวบ้านได้ช่วยกันหาต้นตอของการเกิดน้ำท่วม และพบว่าส่วนหนึ่งเกิดจากปัญหาขยะที่อุดตันการระบายของน้ำ ที่ประกอบไปด้วยกระป๋องสี กระป๋องสเปรย์ ขี้เป็ด เศษขวดแก้ว เศษขี้สาด ต่างๆ มากมาย ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้ชาวบ้านเริ่มตระหนัก และสนใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น แกนนำและชาวบ้านหลายคนมีประสบการณ์ได้พบได้เห็นวิธีการจัดการปัญหาขยะด้วยหมู่บ้านเองในพื้นที่อื่นๆ จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการเข้าร่วมเพื่อจัดการปัญหาขยะ และสิ่งแวดล้อมอื่นๆร่วมกันตามมา

ตาราง 3.5 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะของผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อม	ร้อยละ
ผลกระทบของของขยะ	
ส่งกลิ่นเหม็นเน่า	35.6
เป็นสาเหตุของควันพิษ และอากาศเสีย	28.8
อุดตันทางระบายน้ำ	6.8
คูสกปรก ไม่เรียบร้อย	28.8
รวม	100.0(59)
ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการประกอบอาชีพ	
ขยะอินทรีย์ เช่น เศษซาก ไม้ ใผ่ เศษไม้ชิ้นเล็กๆ	54.5
ควันพิษ สารระเหย ฝุ่นละอองขนาดเล็ก	29.1
ขยะที่ย่อยสลายยาก เช่น เศษไม้ขนาดใหญ่ ตะปู ลวด โลหะต่างๆ	9.1
น้ำเสีย	3.6
ขยะอันตราย เช่น กระป๋องสี ภาชนะเก็บสารเคมี	3.6
รวม	100.0(55)
ผลกระทบจากปัญหาน้ำท่วมขัง	
ความเสียหายทางด้านเศรษฐกิจ	47.5
การเดินทางไม่สะดวก	30.5
เกิดความสกปรก	18.6
ทำให้เกิดโรค	3.4
รวม	100.0(59)